

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Η ΛΑΪΚΗ ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΥΜΕΩΝΟΣ
ΕΙΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓ. Ν. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΙΔΟΥ

ΑΝΑΤΥΠΟΝ
ΕΚ ΤΗΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΟΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΕΥΝΗΣ ΕΛΛΗΝ. ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΟΜ. ΙΗ'/ΙΘ' (1965/1966)
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1967

19-9-90

ΔΗΜΟΣ Ι. Π. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ



ΒΑΛΒΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ:

ΔΩΡΕΑ

ΛΟΥΛΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΔΗΣ

ΗΜΕΡ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ:

19-9-90

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ:

12 104

ΑΡΙΘ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ.

394.2 ΑΙΚ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ
- ΒΑΛΛΗΝΙΔΟΥ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

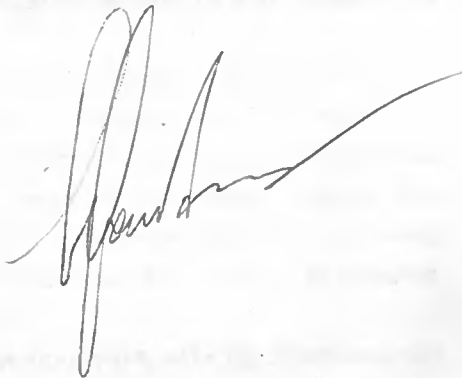
A-E-12104
394.2 ΑΙΚ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Η ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΗΓΥΡΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΥΜΕΩΝΟΣ
ΕΙΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓ. Ν. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΙΔΟΥ



ΑΝΑΤΥΠΟΝ
ΕΚ ΤΗΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΟΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΕΥΝΗΣ ΕΛΛΗΝ. ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΟΜ. ΙΗ' / ΙΘ' (1965/1966)
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1967

Η ΛΑΪΚΗ ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΥΜΕΩΝΟΣ ΕΙΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓ. Ν. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΙΔΟΥ

Εἰς Μεσολόγγιον τελεῖται ἐκ παραδόσεως λαϊκὴ πανήγυρις κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, γνωστὴ εἰς τὴν περιοχὴν ὡς «πανηγύρι τ' Ἁγίου Συμεῶν» ἐκ τῆς ὁμωνύμου μονῆς τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος, κειμένης περὶ τὰ 6 χιλ. βορείως τῆς πόλεως παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ζυγοῦ¹.

Χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον τῆς ἐορτῆς ταύτης ἀποτελοῦν οἱ «ἀρματωμένοι» ἧτοι πανηγυρισταί, οἱ ὁποῖοι μετέχουν αὐτῆς, συγκεκροτημένοι εἰς «παρέγας»² (= δμάδας). Ἐκαστος τῶν ἀρματωμένων τούτων φέρει τὸ ἐκ παραδόσεως ἔνδυμα μὲ ἐξηρημένα ἐξ αὐτοῦ τὰ «ἄρματα», δηλ. ἀσημένιαν πανοπλίαν. Ἀρχηγὸς ἐκάστης «παρέγας» εἶναι τὸ ἀρχαιότερον μέλος αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἔχει ἤδη ἀρματωθῆ, δηλ. ἔχει μετὰσχει εἰς τὴν πανήγυριν, ἐπὶ περισσότερα ἔτη, καλεῖται δὲ «καπετάνιος» ἢ «μπουλουκτσῆς»³.

Ἐκ τῶν πρώτων φροντίδων εἰς ἐκάστην «παρέγαν», πλὴν τῆς ἐξευρέσεως τῶν ἀρμάτων (ἐνδυμασίας καὶ πανοπλίας), εἶναι καὶ ἡ ἐξασφάλισις τῆς «ζυγιάς», ἧτοι τῶν ὄργανοπαικτῶν⁴.

¹ Τὴν πανήγυριν ταύτην παρηκολούθησα κατὰ τὸ ἔτος 1964 (21-23 Ἰουνίου) πρὸς τὸν σκοπὸν κινηματογραφήσεως καὶ μελέτης αὐτῆς (βλ. Κ.Ε.Ε.Α., ἀρ. εἰς. κινηματ. ταιν. 17, ἀρ. χειρ. 2889) ὡς ἐπιστημονικὸς συνεργάτης τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου (νῦν Κέντρου Ἑρεῦνης Ἑλληνικῆς Λαογραφίας) Καθηγητοῦ κ. Γ. Κ. Σπυριδάκη, ἐντὸς τῶν πλαισίων προγράμματος ἐιδικῆς λαογραφικῆς ἐρεῦνης, ἐκτελουμένου ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ὡς ἄνω Κέντρον διὰ τῆς οἰκονομικῆς χορηγίας τοῦ Βασιλικοῦ Ἰδρύματος Ἑρευνῶν (ΒΙΕ).

² Ὁ ὄμιλος οὗτος ἐκαλεῖτο παλαιότερον *μάγα* (ἦ). (βλ. Π. Ἀβράμη [= Ἄνδρ. Καρκαβίτσα], Ἱστορικαὶ πανηγύρεις. Α' Ἁγιος Συμεών. Ἐφημ. «Τὸ Ἄστυ», 12 Ἰουνίου 1891).

³ λ. τουρκ. *böyükçi* (<*böyük*=ὄμιλος).

⁴ Ἡ ζυγιά, ὡς λαϊκὴ ὄρχηστρα, περιλαμβάνει τρία μέλη ἐξ ἀθιγγάνων. (βλ. Κ. Κώνστα, Ἡ ζυγιά στὴ δυτικὴ Ροῦμέλη. Λαογρ. ΙΘ' (1960/61), σ. 325 κ. ἐ.). Εἰς τῶν ὄργανοπαικτῶν ἐκτελεῖ διὰ μικροῦ ζουρνᾶ τὴν μελωδίαν, ὁ δεύτερος συνοδεύει τὸν πρῶτον ὁμοίως μὲ ζουρνᾶν, ἐκτελῶν τὸ ἰσοκράτημα εἰς τὴν τονικὴν τῆς κλίμακος εἰς ἣν ἀνήκει τὸ μέλος, ὁ δὲ τρίτος διὰ

Ὁ καταρτισμὸς τῶν ομάδων τούτων τῶν ἀρματωμένων λαμβάνει χώραν ἀμέσως μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας, τὴν πρωϊάν τῆς Πεντηκοστῆς. Κατὰ



Εἰκ. 1. Ἡ ἐνδυμασία τῶν ἀρματωμένων.

τὸ ἔθος ἐνδύεται¹ πρῶτος ὁ ἀρχηγός, ὁ ὁποῖος κατόπιν ὑπὸ συνοδείαν τῆς μου-

τοῦ τυμπάνου, κοινῶς νταουλιῦ, διατηρεῖ σταθερὸν καὶ ἔντονον, μὲ ποικίλας ἐναλλαγάς, τὸν ρυθμὸν τοῦ μέλους. (βλ. Σπ. Περιστέρη, Μουσικὴ ἀποστολὴ εἰς Αἰτωλίαν καὶ Ἀκαρνανίαν. Ἐπετ. Λαογρ. Ἀρχ., τόμ. ΙΓ'-ΙΔ' (1960-61), σ. 417).

¹ Τὴν ἐνδυμασίαν (εἰκ. 1) ἀποτελοῦν: ἡ σκούφια, τὸ πουκάμισο, ἡ φέρμελη, εἶδος κοντοῦ, χειριδωτοῦ γιλέκου, χρυσοποικίλτου (βλ. Π. Ζώρα, Κεντήματα καὶ κοσμήματα τῆς ἐλληνικῆς φορεσιᾶς, Ἀθήνα 1966, σ. 15), ὁ ντουλαμᾶς, βραχὺς μανδύας, ὅστις ἀντικατέστησε κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τὴν παλαιὰν πολύπτυχον λευκὴν φουστάνελλαν, οἱ σκάλισες, οἱ σκαλισοδέτες καὶ τὰ τσαρούχια μὲ θύσανον (φούντα) ἔμπροσθεν. Ἐπὶ τῆς στολῆς ταύτης τοποθετοῦνται καταλλήλως: τὸ κιουστέκι, βαρὺ καὶ πολύπλοκον κόσμημα, ἀποτελούμενον ἐκ λεπτῶν ἀλυσίδων μὲ ποικιλομόρφους πλάκας, διακεκοσμημένας διὰ τεχνητῶν πολυχρῶμων λίθων (βλ. Π. Ζώρα, ἔνθ' ἄν., σ. 20), οἱ ἀσημοσυγιᾶς (πρόκειται περὶ κιουστεκιῦ μέσης' βλ. Π. Ζώρα, ἔνθ' ἄν., σ. 20-21), τὸ σελλάχι, εἰς τὸ ὁποῖον τοποθετεῖται τὸ ἀσημοκούμπουρο (δπλον) καὶ τὸ χαρμπι (μικρὰ μάχαιρα) καὶ πολύχρωμα μαντήλια. Ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ κορμοῦ ἔξαρτᾶται ἡ πάλλα, ἥτοι μακρὰ καὶ κυρτὴ σπάθη. (βλ. λεπτομερῆ περιγραφὴν εἰς Κ. Κώνστα, Οἱ «ἀρματωμένοι». Αἰτωλικά πανηγύρια. Νέα Ἐστία, τόμ. 59 (1955), σ. 807).

σικῆς τῆς ζυγιάς¹ μεταβαίνει κατὰ σειρὰν γειτνιασεως εἰς τὰς οἰκίας τῶν λοιπῶν μελῶν πρὸς παραλαβὴν των.

Εἰς τὰς ὁμάδας ταύτας προστίθενται καὶ παῖδες ἐνδεδυμένοι «φουστανέλλαν», οὔτινες μουῦνται εἰς τὸν ἑορτασμὸν διὰ νὰ τὸν συνεχίσουν ἀργότερον, μετὰ τὴν ἐνηλικίωσίν των.

Ἡ ὁμάς (παρέγα), ἀφοῦ οὕτω συγκροτηθῆ, παρελαύνει εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως (εἰκ. 2), ἐπισκέπτεται τὰ «μαγαζιά» (=οὔζοπωλεῖα) ἔνθα προσφέρεται εἰς



Εἰκ. 2. Ἡ παρέλασις ὁμάδος τῶν ἀρματομένων.

τὰ μέλη ποτόν τι, τὴν μεσημβρίαν δὲ λαμβάνει χώραν συνεστίασις (εἰκ. 3). Καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τοῦ τριημέρου ἑορτασμοῦ τὰ μέλη τῆς «παρέγας» δὲν ἀποχωρίζονται ἀλλήλων.

Ἡ κυρίως πανήγυρις, ὡς παρηκολουθήσαμεν αὐτήν, ἤρχισε περὶ τὴν 6ην ἀπογευματινὴν τῆς Κυριακῆς τῆς Πεντηκοστῆς εἰς τὸν χώρον πρὸ τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος διὰ τῆς συγκεντρώσεως πρῶτον ἐνταῦθα, καθ' ὁμάδας, πανηγυριστῶν ἐφίππων, φερόντων ἐπὶ τῆς ράχεως μεγάλας λαμπάδας ἐκ κηροῦ, ὡς «ταξίματα» πρὸς τὸν ἅγιον Συμεῶνα (εἰκ. 4), εἶτα διὰ τῆς προσελευσεως καὶ τῶν ὡς ἄνω ὁμάδων τῶν ἀρματομένων.

¹ Ὑπὸ τῆς ζυγιάς ἐκτελεῖται εἰδικὴ μελωδία ἢ λεγομένη «μπατουνάδα». (βλ. Κ.Ε.Ε.Λ. χειρ. ἀρ. 2889, σελ. 27 (συλλ. Γ. Ν. Αἰκατερινίδου, Μεσολόγγι 1964), ἀρ. εἰσ. μουσ. 10639 (ταιν. 774Α1). Βλ. καὶ χειρ. ἀρ. 2728Α, σ. 6 (συλλ. Θ. Γεωργοπούλου, περιοχὴ Μεσολογγίου, 1961) ἀρ. εἰσ. μουσ. 6611 (ταιν. 426Α10).



3. Ἡ συνεστίασις ομάδος τῶν ἀρματομένων.



Εἰκ. 4. Συγκέντρωσις τῶν πανηγυριστῶν πρὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Σπυρίδωνος.

Μετὰ τὴν περάτωσιν τῆς συγκεντρώσεως ταύτης ἐγένετο ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς ζυγιάς, ἡ ὁποία ἐξετέλει εἰδικήν, ὡς κατωτέρω, μελωδίαν¹, ἡ ἐκκίνησις ἐκ τοῦ σημείου τούτου πομπῆς, τῆς ὁποίας προηγεῖτο σημαιοφόρος ἔφιππος, εἶποντο δ' ἐπίσης ἔφιπποι, ἱερεὺς καὶ ὁ Δήμαρχος Μεσολογγίου, εἶτα δὲ οἱ ἔφιπποι πανηγυρισταί, οἱ ἀρματωμένοι καὶ ἄλλο πλῆθος. Ἡ πομπὴ αὕτη κατηθύνθη πρῶτον εἰς τὸ ἡρῶν τῆς πόλεως ὅπου ἐψάλη ἐπισημῶς ἐπιμνημόσυνος δέησις, ἐκεῖθεν δὲ κατόπιν ἤκο-



Εἰκ. 5. Ἡ μονὴ τοῦ Ἀγ. Συμεῶνος.

λούθησε τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Συμεῶνος (εἰκ. 5). Μετὰ τὴν ἀφίξιν ἐνταῦθα ἐγένετο προσευχὴ καὶ προσκύνησις εἰς τὸν ναόν, ἀκολούθως δὲ αἱ ὀμάδες τῶν ἐφίππων καὶ τῶν ἀρματωμένων, ἀφοῦ κατέλαβον τὸν ὠρισμένον δι' ἐκάστην χῶρον, ἐπεδόθησαν εἰς ὀλονύκτιον εὐωχίαν μετ' ὁσμάτων καὶ χορῶν.

Τὴν πρωτὰν τῆς Δευτέρας, ἑορτὴν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, μετὰ τὴν ἐκ τῆς θείας λειτουργίας ἀπόλυσιν, ἐψάλη εἰς παρακείμενον μνημεῖον, τὸν «Μεγάλον Σκαυρόν», ἐπιμνημόσυνος δέησις, εἶτα δὲ συνεχίσθη ἡ διασκέδασις μέχρι τῶν ἀπογευματινῶν ὥρῶν ὅτε ἤρχισεν ἡ ἐπιστροφή εἰς Μεσολόγγιον.

¹ Βλ. Κ.Ε.Ε.Λ., χειρ. ἀρ. 2889, ἐνθ. ἀν., σ. 28, ἀρ. εἰσ. μουσ. 10640, ἀρ. ταιν. 744Α2. (Ἡ δημοσιευομένη κατωτ. (σ. 186) μουσικὴ καταγραφή ἐγένετο ὑπὸ τοῦ συντ. μουσ. κ. Σπ. Περιστέρη). Βλ. καὶ χειρ. ἀρ. 2319, σ. 15 (ἠχογράφ. ἐν Κ.Ε.Ε.Λ.) ἀρ. εἰσ. μουσ. 4195, ταιν. 260Α5, καὶ χειρ. ἀρ. 2728, ἐνθ' ἀν., σ. 10, ἀρ. εἰσ. μουσ. 6623, ταιν. 427Β3.

♩. ∞ 100

tr

tr

5

3

4

tr (1)

tr

5

3

¹ Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ ὄργανοπαίκτης ἐκτελεῖ τὸ ταξίμ. Ἡ λέξις εἶναι τουρκικὴ, ἀνήκουσα εἰς τὴν μουσικὴν λαϊκὴν ὀρολογίαν. Μὲ τὸν ὄρον τοῦτον νοοῦνται αἱ ὄργανικαὶ μελωδίαὶ ἐλευθέρου ρυθμοῦ. Μετὰ τοῦτο ὁ ὄργανοπαίκτης ἐπανέρχεται εἰς τὴν ρυθμικὴν μελωδίαν καὶ τελειώνει ὡς ἀνωτέρω.

Εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως παρὰ τὰ παλαιὰ τεῖχη πλῆθος ἐκ τοῦ λαοῦ ὑπεδέχθη τοὺς πανηγυριστάς, οὔτινες ἐπροχώρουν διὰ μικρῶν χορευτικῶν βημάτων, τῇ συνοδείᾳ τῆς ζυγιάς, πρὸς τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν ἔνθα ἀπέθεσαν τὴν σημαίαν. Ἀκολούθως διαχωρισθέντες οὗτοι εἰς τὰς ἐπὶ μέρους δμάδας, συνέχισαν τὴν εὐοχίαν καθ' ὅλην τὴν νύκτα μὲ χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον αὐτῆς τὸν ἐκτελεσθέντα κατὰ τὰς πρώτας ὥρας μετὰ μεσονύκτιον (τῆς Δευτέρας πρὸς Τρίτην) μιμικὸν χορὸν, ὃ ὁποῖος καλεῖται «χορὸς τοῦ πεθαμένου».

Εἰς τὸν χορὸν τοῦτον παριστᾶται φόνος ἀρματομένου ὑπὸ ἐτέρου συντρόφου του, εἶτα δὲ διὰ μεταμελείας τοῦ φονέως καὶ θρήνου αὐτοῦ ὡς καὶ διὰ ραντισμοῦ τοῦ νεκροῦ δι' ὕδατος ἀνάστασις αὐτοῦ.

Τὴν ἐπαύριον Τρίτην, μετὰ μεσημβρίαν, πλῆθος λαοῦ μεθ' ὁμάδος ἀρματομένων διεπεραιώθη ἐπὶ λέμβων εἰς τὴν παρακειμένην τῆς πόλεως τοῦ Μεσολογγίου νησίδα Κλείσθραν ἔνθα ἐτελέσθη μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν πεσόντων ὑπερασπιστῶν αὐτῆς τὸν Μάρτιον 1826¹, ἐγένετο δὲ καὶ ἐνταῦθα παράστασις τοῦ χοροῦ τοῦ πεθαμένου. Ἡ πανήγυρις, συνεχισθεῖσα ἀκολούθως εἰς Μεσολόγγιον, ἔληξε κατὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς Τρίτης πρὸς τὴν Τετάρτην. Παλαιότερον ἐτελοῦντο σκοπευτικοὶ καὶ ἄλλοι ἀγῶνες, οἱ ὁποῖοι σήμερον ἔχουν ἐγκαταλειφθῆ².

Εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην προσέρχονται οὐ μόνον ἐκ τοῦ Μεσολογγίου ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς γειτονικῆς περιοχῆς, πρὸς δὲ καὶ ἐξ ἀπομεμακρυσμένων τόπων ὅπου εὐρίσκονται ἐγκατεστημένοι Μεσολογγῖται. Χαρακτηριστικὴ περὶ τούτου εἶναι ἡ εὐχὴ «καλὸ Ἄι-Συμιὸ νά ᾿χωμε», δηλωτικὴ τῆς γενικωτέρας ἀναγνωρίσεως τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὸν λαὸν ἢ ἐν λόγῳ ἑορτῆ.

Ἐκ τῶν χορῶν ὃ περισσότερον ἐκτελούμενος εἶναι ὃ τσάμικος, πρὸς δέ, χάριν παιδιᾶς, καὶ ὃ μιμητικὸς «πῶς τὸ τρίβουν τὸ πιπέρι...».

Ὡς ἐπιτραπέζιον ᾄσμα τραγουδεῖται τὸ ἐξῆς:

*Πάλε καλὲς ἀντάμωσες, πάλε ν' ἀνταμωθοῦμε,
στὸν Ἄι Συμιὸ στὸν πλάτανο καὶ στὴν κρύα βρουσοῦλα,
πού ᾿χουν οἱ κλέφτες γιόρτασμα, ἔχουνε πανηγύρι,
ἔχουν ἀρνιά καὶ ψένουνε, κριάρια σουβλισμένα,
ἔχουν κ' ἕνα καλὸ κρασί³.*

¹ Τὴν 25 Μαρτίου 1826 οἱ ὀλίγοι ὑπερασπιστὰι τῆς νήσου ἀντιμετώπισαν ἐπιτυχῶς ἐπίθεσιν 3000 Ἀράβων μὲ ἀποτέλεσμα τὸν φόνον 1000 ἐξ αὐτῶν καὶ τὴν ἀτακτον ὑποχώρησιν τῶν λουπῶν. (Βλ. Σπ. Τρικούπη, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἔκδ. Γ', τόμ. 3ος, ἐν Ἀθήναις 1888, σ. 254-255).

² Βλ. εἰς ἐφημ. «Ἑλληνικὰ Χρονικά» Μεσολογγίου, τῆς 6 Ἰουνίου 1859.

³ Βλ. Κ.Ε.Ε.Α. χειρ., ἀρ. 2889, ἐνθ' ἄν., σελ. 19. Περὶ καὶ χειρ. ἀρ. 1768, σ. 130. (Συλλ. Δ. Πετροπούλου, Μεσολόγγι 1952).

Ἐπισημασθέντες ὅτι ὁ πολυήμερος ἐορτασμός οὗτος εἶναι γνωστός, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ὡς *πανηγύρι τ' Ἀι-Συμοῦ* ἐκ τῆς Μονῆς ἐνταῦθα τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος τοῦ Θεοδόχου.

Ἡ Μονὴ αὕτη (εἰκ. 5), διαλελυμένη ἀπὸ πολλοῦ¹, ὑποστηρίζεται ὅτι ἰδρύθη τὸ ἔτος 1740². Αὕτη ἀπετέλει κατὰ τοὺς χρόνους πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως καταφύγιον τῶν ἀρματολῶν καὶ κλεφτῶν τῆς περιοχῆς τοῦ Ζυγοῦ, οἱ ὅποιοι εὗρισκαν ἐνταῦθα πρόθυμον φιλοξενίαν³.

Ἡ ἐν λόγῳ Μονὴ συνεδέθη στενωῶς πρὸς τὸ ἱστορικὸν γεγονός, τῷ 1826, τῆς ἐξόδου τῆς πολιορκουμένης ὑπὸ τῶν Τούρκων φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου. Ὡς εἶναι γνωστόν, ὅτε ἐθεωρήθη ὅτι ἦτο ἀδύνατος πλέον ἢ ἄμυνα τῆς πόλεως, ἀπεφασίσθη δ' ἢ ἐπιχειρήσεις ἐξόδου τῶν πολιορκουμένων διὰ μέσου τῶν ἐχθρικῶν γραμμῶν τὴν νύκτα τῆς 10 Ἀπριλίου, εἶχε γίνεαι συνεννόησις προηγουμένως μετὰ τῶν εἰς Δερβέκιστα ὀπλαρχηγῶν, ὅπως οὗτοι ἐπιτιθέμενοι ἔξωθεν κατὰ τῶν Τούρκων διευκολύνουν τὴν ἐξοδον, ἢ ὁποία θὰ ἐπεχειρεῖτο, ὅτε θὰ ἐρρίπτετο πυροβολισμός ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Ζυγοῦ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος⁴.

Συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιον ὁ ἄμαχος πληθυσμός θὰ ἐχωρίζετο εἰς τρεῖς ομάδας, αἱ ὁποῖαι, προστατευόμεναι ὑπὸ τῆς φρουρᾶς, διηρημένης ἐπίσης εἰς τρία τμήματα, ὑπὸ τοὺς Ν. Μπότσαρη, Δ. Μακρῆν καὶ Κ. Τζαβέλλαν, θὰ κατηυθύνοντο

¹ Τῷ 1885 ἀναφέρεται ὡς «τὸ ἐρημοκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος». (Βλ. εἰς ἐφημ. «Βύρων» Μεσολογγίου, 19 Μαΐου 1885).

² Βλ. Κ. Κώνστα, Ὁ ἅγιος Συμεὼν τοῦ Μεσολογγίου. Ἐφημ. «Καθημερινή», 21 Ἰουνίου 1964, καὶ ἐν Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλ. (Πυρσοῦ), τόμ. ΚΒ', ἐν λ. Συμεῶνος Ἁγίου Μονῆς.

³ Βλ. Ἀ. Καρκαβίτσα, Οἱ κλέφται τοῦ Ζυγοῦ. Ἐφημ. «Ἐφημερίς», 13 Ἰανουαρίου 1892. *Τάκη Λάππα*, Ἡ κλεφτουριά τοῦ Μεσολογγίου. Ρομμελιώτικη τέχνη, ἔτ. Ε' (1965), ἀρ. 49, σ. 3. Σημειωτέα σχετικῶς καὶ ἐπιστολὴ τοῦ ἡγουμένου κατὰ τῷ 1824 πρὸς τὸν Δημ. Μακρῆν, ἀρχηγὸν τοῦ Ζυγοῦ, δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν ἀποστολὴν εἰς αὐτὸν ἐφοδίων. (Βλ. Ἐθν. Βιβλ. Ἑλλάδος, τμήμα χειρ. ἀγωνιστῶν 1821, Ἀρχεῖον Δ. Μακρῆ, ἀρ. 9536. Βλ. καὶ εἰς Κ. Κώνστα, ἐνθ' ἄν., Ἰ. Ντόβα, Οἱ Ντοβαῖοι..., Ἀθῆναι 1965, σ. 61). Ἡ μονὴ κατεστράφη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ τελευταῖος δ' ἡγούμενος αὐτῆς πρὸ τῆς καταστροφῆς, ὁ Ἰωαννίκιος Ἀγγελέτος, ἐπεδόθη μετὰ τὴν ἀνάκτησίν της ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων (1829) εἰς ἀνασύστασιν ταύτης. (Βλ. Γενικὰ Ἀρχ. Κράτους, Μοναστηριακά, Φ. 121 (1836), Μοναστηριακά σύμμεικτα ἐπαρχ. Μεσολογγίου. Βλ. καὶ εἰς Κ. Κώνσταν, ἐνθ' ἄν.).

⁴ Βλ. σχετικῶς εἰς ἐφημερ. «Γενικὴ Ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος», 26 καὶ 29 Μαΐου 1826. Βλ. καὶ Σπ. Τρικούπη, ἐνθ' ἄν., σ. 259. Κ. Δεληγιάννη, Ἀπομνημονεύματα, τόμ. Γ', Ἀθῆναι 1957, σ. 109. («Βιβλιοθήκη». Ἀπομνημ. ἀγωνιστῶν τοῦ 21, ἀρ. 18). Κατ' ἄλλην πληροφορίαν ἢ ἀφίξις τῆς ἀναμενομένης βοήθειας θὰ ἐσημειοῦτο διὰ πυρῶν ἐκ φρυγῶν ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἐπονομαζομένης «Ἁγίου Ἡλίας τοῦ Ντόβα». (Βλ. Ν. Μακρῆ, Ἱστορία τοῦ Μεσολογγίου Ἀθῆναι 1957, σ. 66-67. («Βιβλιοθήκη». Ἀπομνημ. ἀγωνιστῶν τοῦ 21, ἀρ. 19)).

διὰ διαφορετικῆς ὁδοῦ πρὸς τὴν Μονὴν τοῦ ἁγίου Συμεῶνος¹, ὅπου, κατὰ τὰ συμφωνηθέντα μὲ τοὺς εἰς Δερβέκιστα ὄπλαρχηγούς, θὰ ἀνέμενε βοήθεια².

Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ σχεδίου τούτου, ὡς γνωστόν, ἀπέτυχεν ἕνεκα προδοσίας αὐτοῦ εἰς τοὺς πολιορκητὰς Τούρκους καὶ τῆς ἐπακολουθησάσης συγχύσεως μεταξὺ τῶν ἐξερχομένων ἐκ τῆς ἐπιθέσεως κατ' αὐτῶν. Οἱ ἐξελθόντες ἐπροχώρησαν εἰς ἓν σῶμα, εἰς ἀπόστασιν δ' ἡμισείας περίπου ὥρας ἀπὸ τοῦ Μεσολογγίου συγκροσθέντες πρὸς ἐχθρικὸν ἱππικὸν ἐκ Μποχωρίου ἠνάγκασαν τοῦτο νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο³. Ἐτέρα ὁμάς, ἐξ ἑκατὸν πενήκοντα ἀτόμων ἐκ τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς Κλεισόβης, κατευθυνομένη πρὸς ἅγιον Συμεῶνα⁴, συνεπλάκη πρὸς τὸ ἱππικὸν τοῦτο. Οἱ διασωθέντες ἐκ τῆς συγκρούσεως συνηνώθησαν μετὰ τῶν, ὡς ἄνω, ἐκ Μεσολογγίου ἐξελθόντων⁵.

Ὅσοι ὁμως ἐκ τούτων ἔφθασαν εἰς τὸν ἅγιον Συμεῶνα, συνήνησαν ἀντὶ τῆς ἀναμενομένης ἐκεῖ βοήθειάς⁶ σῶμα Ἀλβανῶν ὑπὸ τὸν Μουσταμπεην. Ἐπικολούθησε σύγκρουσις καθ' ἣν πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐφονεύθησαν, ἄλλοι ἠχμαλωτίσθησαν, μικρὸν δὲ μόνον μέρος αὐτῶν ἐπέτυχε νὰ σωθῇ⁷.

¹ Βλ. Σπ. Τρικούπη, ἔνθ' ἄν., σ. 260, Ν. Μακρῆ, ἔνθ' ἄν., σ. 67. Εἰς τὸ καταγραφὲν σχέδιον τῆς ἐξόδου τοῦ Ἐπισκόπου Ρωγῶν Ἰωσήφ καθωρίζετο : «... Ἡ' Ὁ τόπος <δηλ.> τὸ σημεῖον διενθύνσεώς μας, θέλει εἶναι ὁ ἅγιος Συμεός. Οἱ ὁδηγοὶ θέλουν προσέχει νὰ συγκεντρωθοῦμεν ἐκεῖ ὅλοι». (Βλ. Ν. Κασομούλη, Ἐνθυμήματα Στρατιωτικὰ τῆς Ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων 1821-1833, τόμ. Β', Ἀθήναι 1940, σ. 259). Πρβλ. καὶ Ἰω. Κορδοροῦμπα, Ὁ θρόνος καὶ ὄδυρος τῆς ἐξόδου τοῦ Μεσολογγίου. Ποίημα στοιχοῦργιθὲν καὶ ἐκφωνηθὲν ὑπὸ — κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Βατῶν. Ἐν Μεσολογγίῳ τῇ 13 Ἀπριλίου 1880, σ. 3, στ. 51-52 :

*Τὸ σύνθημά μας ἦτανε
στὸν Ἀισμινὸ νὰ βγοῦμε.*

² Βλ. Ν. Κασομούλη, ἔνθ' ἄν., σ. 248-249, Κ. Δεληγιάννη, ἔνθ' ἄν., σ. 111

³ Βλ. εἰς «Γεν. Ἐφημ. Ἑλλάδος», 2 Ἰουνίου 1826.

⁴ Συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιον τῆς ἐξόδου προεβλέπετο ὅτι : «...Ζ' Τὸ σῶμα τῆς Κλεισόβης ὁδηγούμενον ὑπὸ τοὺς ὄπλαρχηγούς του νὰ ἐξέλθῃ μὲ τὰ πλοίαρια εἰς μίαν τῆς νυκτὸς σιγανὰ καὶ ἄμα φθάσῃ εἰς τὴν ξηρὰν νὰ σταθῇ ἕως τὴν 2 ὥρα ὅπου θὰ γίνῃ τὸ κίνημα ἀπὸ ἐδῶ, καὶ τότε νὰ κινήθῃ κι αὐτὸ». (Βλ. Ν. Κασομούλη, ἔνθ' ἄν., σ. 259).

⁵ Βλ. «Γεν. Ἐφημ. Ἑλλάδος», ἔνθ' ἄν., Κ. Δεληγιάννη, ἔνθ' ἄν.

⁶ Τὴν κρίσιμον ἡμέραν ταύτην ὁ Καραϊσκάκης, ἀρχηγὸς τοῦ στρατοπέδου τῆς Δερβέκιστας, εἶχεν ἀσθενήσει, οὗτω δὲ δὲν ἠδυνήθη νὰ προσφέρῃ βοήθειαν. (Βλ. Κ. Παπαρηγόπουλον, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἐκδ. Στ', τόμ. 6ος, ἐν Ἀθήναις 1932, σ. 171).

⁷ Βλ. «Γεν. Ἐφημ. Ἑλλάδος», ἔνθ' ἄν., Σπ. Τρικούπη, ἔνθ' ἄν., σ. 261-262.

Τὰ γεγονότα ταῦτα παρὰ τὸν ἅγιον Συμεῶνα ἀναφέρονται ἐπίσης εἰς τὸ κατωτέρω δημῶδες στιχούρημα.

52. Ὅσ' πῆραν τὸ βουνό-βουνό, τὸν Ἅγιο Συμεῶνα,
εὐρῆκαν τὸν Μουστάμπεη, τῆ ράχη εἶχε πιασμένη.
Μιά μπαταριά τοὺς ἔδωσε, τοὺς κόβει μέσ' στῆ μέση.
55. Τότ' ὁ Μακρῆς τοὺς φώναξε, τότ' ὁ Μακρῆς τοὺς λέει:
«Παιδιά μου, Ρουμελιῶτες μου, κ' ἔσεῖς παιδιά δικά μου,
τραβᾶτε τὰ λαμπρὰ σπαθιά, νὰ μὴ μᾶς πάρ' ἡ μέρα».
Καὶ τὰ σπαθιά τραβήξανε, πετᾶνε τὰ ντουφέκια,
σὰν τὰ λιοντάρια ρίχτηκαν καὶ σὰν ἀετοὶ περάσαν.
60. Τότε ὁ Μουστάμπεης φώναξε: «Κονιάροι κι Ἀρβανῖτες
κάμετε τόπο νὰ διαβοῦν, γιὰτ' εἶναι πεινασμένοι,
δὲ συλλογιῶνται θάνατο, κούρασμα δὲν φοβοῦνται¹.

Ὁ ὑπὸ ἐξέτασιν μὲ λαϊκὸν χαρακτῆρα ἑορτασμός, ἀνεξάρτητος τοῦ θεσπιθέντος ἐπισήμου κατ' ἔτος τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων, ἐπέτειον τῆς ἐξόδου², φέρεται τελούμενος ἤδη ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς περιοχῆς ταύτης³.

Εἰς σχετικὸν ἔγγραφο τοῦ 1830 (25 Μαΐου) ἀναφέρεται ἡ ἐν λόγῳ πανήγυρις ὡς καθιερωμένη⁴, περὶ τῆς συνεχίσεως δὲ αὐτῆς καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα,

¹ Βλ. Κ. Ἀ. Στασινοπούλου, *Οἱ Μεσολογγῖται...*, Ἀθῆναι 1926, σ. 105-106.

² Διὰ τοῦ Α.Ν. 645/37, ἄρθρ. 2ον (ΦΕΚ 153 / 26-4-1937, τευχ. Α'): «Ἡ Κυριακὴ τῶν Βαΐων ἐκάστου ἔτους, ἐπέτειος τῆς ἡρωϊκῆς ἐξόδου τῆς Φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου, ὁρίζεται ἡμέρα ἐθνικοῦ ἑορτασμοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ».

³ Ἡ ἀνάκτησις τοῦ Μεσολογγίου ἐγένετο, ὡς γνωστόν, διὰ συνθήκης ὑπογραφείσης τὴν 2 Μαΐου 1829. (Βλ. Σπ. Τρικούπη, ἔνθ' ἄν., τόμ. Δ', σ. 259-260).

⁴ Ἀρ. 850.

Ἑλληνικὴ Πολιτεία.

Ὁ Π. Διοικητῆς Μεσολογγίου, Ζυγοῦ κτλ.

Πρὸς τὸν Γενναϊότατον χιλιάρχον Κ.Δ. Μακρύν.

Προσκαλῆσθε νὰ διωρίσετε ἄνευ παραμικρᾶς ἀναβολῆς τεσσάρους ἢ πέντε στρατιώτας ἐκ τῆς πολιταρχίας τῆς πόλεως ταύτης... νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸν ἅγιον Συμεῶν ὅπου γίνεται πανήγυρις... (Βλ. Ἐθν. Βιβλ. Ἑλλάδος, Ἀρχ. Ἀγωνιστῶν (Δ. Μακρῆ), ἀρ. 9660, Κ. Κώνστα, Ὁ Ἅγιος Συμεῶν, ἔνθ' ἄν.).

ἕως σήμερον χρόνους ὑπάρχουν μαρτυρίαί, πλὴν τῆς προφορικῆς παραδόσεως, ἀρκεταὶ ἐκ γραπτῶν πηγῶν¹.

Ὑπὸ τὴν σημερινὴν μορφήν τῆς ἐν λόγῳ πανηγύρεως συνεχίζεται ἡ παλαιότερα παράδοσις αὐτῆς μὲ ὠρισμένας μεταβολὰς καὶ προσθήκας ἐξ ἀστικῆς ἐπιδράσεως, ὡς ἡ ἐπιμνημόσυνος δέησις εἰς τὸ ἡρῶν τῆς πόλεως², πρὸ τῆς μεταβάσεως εἰς τὴν μονήν, εἶτα δὲ καὶ εἰς τὸ παρ' αὐτὴν μνημεῖον, τὸν Μεγάλον Σταυρόν³.

Ἡ μετάβασις εἰς Κλείσοβαν ἐλάμβανε χώραν παλαιότερον κατὰ τὸν πρὸ μεσημβρίας χρόνον τῆς Τρίτης καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ ἀπόγευμα⁴.

¹ Βλ. εἰς ἐφημ. : «Ἑλληνικά Χρονικά» Μεσολογγίου, 6 Ἰουνίου 1859, ἔνθα χαρακτηρίζεται ἡ ἑορτὴ ὡς «ἀρχαία συνήθεια». «Ἐφημερίς» Ἀθηνῶν, 20 Μαΐου 1879, ἔνθα ἀναφέρεται ματαίωσις τοῦ ἑορτασμοῦ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Ἑπαμ. Δεληγιώργη. «Δυτικὴ Ἑλλάς» Μεσολογγίου, 12 Ἰουνίου 1883. «Βύρων» Μεσολογγίου, 19 Μαΐου 1885. «Τὸ Ἄστυ» Ἀθηνῶν, 12 Ἰουνίου 1891. «Νεολόγος» Πατρῶν, 30 Μαΐου 1911. Αὐτόθι, 31 Μαΐου 1911, ἔνθα ἡ πανήγυρις χαρακτηρίζεται ὡς «μοναδικὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα». «Στερεὰ Ἑλλάς» Μεσολογγίου, 31 Μαΐου 1930. «Αἰτωλική» Μεσολογγίου, 28 Ἰουνίου 1964. Πρβλ. καὶ τοὺς στίχους τοῦ *Κωστῆ Παλαμᾶ*:

.....
*Στὸ πανηγύρι τ' ἄη Συμοῦ, ψαρὰς γιὰ τὸ καμάκι,
 τὸν δρόμο δὲν τὸν ἔμαθα πὸν πάει πρὸς τὸ βουνό.*

(*Κ. Παλαμᾶ*, Οἱ καημοὶ τῆς λιμνοθάλασσης..., ἔκδ. Β', Ἐν Ἀθήναις 1925, σ. 26, Τὸ πανηγύρι τοῦ ψαρᾶ, στ. 3-4. Περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς πανηγύρεως ἐπὶ τῆς λογίας παραδόσεως βλ. εἰς *Κ. Κώνστα*, Ὁ τραγουδημένος Ἄη-Συμιός... Ἐφημ. «Βραδυνή», 29 Μαΐου 1961). Πρβλ. καί:

*Ἔσεῖς, λεβέντες, ξεσηκωθῆτε ἀπ' τὰ χωριά,
 νὰ πάτε ἀπάνου στὸ Ζυγὸ, ἐκεῖ ψηλὰ στὸν Ἄη-Συμιό,
 παίζουσι ζουρνάδες, γλεντοῦν παιδιὰ».*

(Βλ. *Κ.Ε.Ε.Α.*, χειρ. ἀρ. 2381, σ. 11, συλλ. Σπ. Περιστέρη, Γουριὰ Μεσολογγίου 1961).

² Αὕτη τελεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1926. (Βλ. *Κ.Ε.Ε.Α.*, χειρ. ἀρ. 2889, ἔνθ' ἄν., σ. 8). Παλαιότερον ἡ μετάβασις εἰς τὸ ἡρῶν ἐγένετο μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐξ Ἁγίου Συμεῶνος, ἧτοι τὸ ἑσπέρας τῆς Δευτέρας, (βλ. «Ἑλληνικά Χρονικά», ἔνθ' ἄν., «Τὸ Ἄστυ», ἔνθ' ἄν.).

³ Τὸ ἡρῶν ἀνηγέρθη τῷ 1937. (Βλ. *Κ.Ε.Ε.Α.*, χειρ. ἀρ. 2889, ἔνθ' ἄν., σ. 9 καὶ *Χρ. Ἐὐαγγελιάτου*, Ἡ νοτιοδυτικὴ Αἰτωλία. Ρουμελιώτικο Ἡμερολόγιο 1966, σ. 67).

⁴ Βλ. *Κ.Ε.Ε.Α.*, χειρ. ἀρ. 2889, ἔνθ' ἄν., σ. 19, «Ἑλληνικά Χρονικά», ἔνθ' ἄν. Σημειοῦμεν ὅτι ἡ λαϊκὴ πανήγυρις τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἰς Κλείσοβαν, τελεῖται τὴν Τρίτην ἀντὶ τῆς Δευτέρας. Ἀντίστοιχον ἔθος ἀναφέρομεν ἐκ τοῦ χωρίου Ν. Σούλι (πρ. Σουμπάσκειοι) Σεργῶν ἔνθα τὴν ἐπαύριον τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγ. Γεωργίου λαμβάνει χώραν ἡ λαϊκὴ τελετὴ. (Βλ. *Γαβριὴλ Κουντιάδου*, Λεύκωμα τοῦ Σουμπάσκειοι... Ἐν Θεσσαλονίκῃ 1925, σ. 29 καὶ *Κ.Ε.Ε.Α.*,

Ὁ χορὸς τοῦ πεθαμένου παραδίδεται ὅτι εἰσήχθη μεταγενεστέρως εἰς τὴν πανηγυριν ¹.

Περὶ τῆς τελέσεως τῆς πανηγύρεως ταύτης τὴν Πεντηκοστήν, ἡμέραν μὴ ἔχουσαν προφανῶς σχέσιν πρὸς τὴν ἑορτὴν τῆς Μονῆς, ἣτις ἄγεται τὴν 3ῃν Φεβρουαρίου, οὔτε πρὸς τὴν ἔξοδον τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου ἢ ὁποία ἐγένετο τὴν 10/11 Ἀπριλίου 1826, ὑπάρχει εἰς τὸν λαὸν σχετικὴ αἰτιολογικὴ παράδοσις καθ' ἣν τὸ πανηγύρι τοῦτο συνεχίζεται ἐκ τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας. Λέγεται ὅτι οἱ κλέφτες τοῦ Ζυγοῦ συνεκεντρώνοντο ἐνταῦθα τὴν Πεντηκοστήν ὅπου καὶ ἐκκλησιάζοντο, προσκαλουμένου ἱερέως ἐκ Μεσολογγίου, εἶτα δὲ διεσκέδαζον μετὰ τῶν συρρεόντων ἐκ τῶν πέριξ χωριῶν ². Ἡ παράδοσις αὕτη συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὴν ἀνωτέρω παραλλαγὴν τοῦ ἔσματος τῆς συνάξεως τῶν κλεφτῶν:

«στὸν ᾠ Συμιὸ στὸν πλάτανο καὶ στὴν κρύα βρυσούλα»³,

τὸ ὁποῖον ἔσμα, ὡς κλέφτικο, εἶναι εὐρύτερον διαδεδομένον, μὲ συνάντησιν τῶν κλεφτῶν «στὸν ᾠ Διά, στὸν πλάτανου...» ⁴.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς περιοχῆς τοῦ Μεσολογγίου ἢ ἐκ παραδόσεως πανηγυρις συνεχίσθη ὑπὸ τὴν νέαν αὐτῆς μορφήν, συνδυασθεῖσα ἀργότερον καὶ πρὸς τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τὰ λαβόντα χώραν ἐνταῦθα, ὡς καὶ πρὸς τὰς τελετὰς πρὸς τιμὴν τῶν κατὰ τὴν ἔξοδον φονευθέντων, ἢ ὅλη δὲ πορεία τῶν ἀρματωμένων πρὸς τὸν Ἄγ. Συμεῶνα ἐνθυμίζει τὴν φάλαγγα τῶν πολιορκημένων εἰς Μεσολόγγιον, οἱ ὁποῖοι ἐπιχείρησαν τὴν ἔξοδον ⁵.

χειρ. ἀρ. 2762, σ. 29 (συλλ. Γ. Ν. Αἰκατερινίδου, Ν. Σούλι Σερρῶν, 1965). Πρβλ. καὶ τὸ εἰς περιοχὰς τοῦ νομοῦ Σερρῶν εὐρύτατα διαδεδομένον ἔθιμον τῆς τελέσεως τοῦ «ποδαρικοῦ» οὐχὶ κατὰ τὴν Πρωτοχρονιάν ἀλλὰ τὴν 2^{αν} Ἰανουαρίου. (Βλ. Κ.Ε.Ε.Λ., χειρ. ἀρ. 2761, σ. 322, 324 (συλλ. Γ. Ν. Αἰκατερινίδου, νομὸς Σερρῶν 1963), ἀρ. 2779, σ. 15 (συλλ. Γ. Ν. Αἰκατερινίδου, Ἀηδονοχώρι Σερρῶν 1963) κ.ά.).

¹ Βλ. Κ.Ε.Ε.Λ., χειρ. ἀρ. 2889, ἐνθ' ἀν., σ. 20-24.

² Βλ. :Π. Ἀβράμη, ἐνθ' ἀν. καὶ Θ. Μακροπούλου, Τὸ πανηγύρι τ' ᾠ Συμιοῦ. Ἀρχαία Ἐταιρείας Αἰτῶν Σπουδῶν, τόμ. Α' (1958), σ. 207, Κ. Κώνστα, Ὁ τραγουδημένος ᾠ-Συμιός, ἐνθ' ἀν. Πρβλ. καὶ Κ.Ε.Ε.Λ., χειρ. ἀρ. 2889, ἐνθ' ἀν., σ. 22.

³ Πρβλ. καὶ τοὺς στίχους τοῦ Κ. Παλαμᾶ:

Στὸν ἄη Συμιὸ στὸν πλάτανο, στὸ κρύο τὸ πηγαδάκι
ποὺ πάνε τὰ κλεφτόπουλα καὶ πίνουνε νερό.

(Οἱ καημοὶ τῆς Λιμνοθάλασσης, ἐνθ' ἀν., στ. 1-2).

⁴ Βλ. Ἑλληνικὰ Δημοτικὰ Τραγούδια (Ἐκλογή), τόμ. Α', Ἐν Ἀθήναις 1962, σ. 275. (Δημοσ. Λαογρ. Ἀρχεῖου, ἀρ. 7).

⁵ Βλ. καὶ Κ. Κώνστα, Ὁ ᾠ Συμιός τοῦ Μεσολογγίου, ἐφημ. «Καθημερινή» 4 Ἰουνίου 1961, Θ. Μακροπούλου, Τὸ Μεσολόγγι καὶ ὁ Κωστής Παλαμᾶς, Ἀθήναι 1959, σ. 18.

Τοσαύτη δ' ὑπῆρξεν ἡ ἐπιβολὴ εἰς τὴν λαϊκὴν ψυχὴν τοῦ ἐν λόγῳ πανηγυριοῦ τ' Ἀι Συμιοῦ, ὥστε κατ' ἀναλογίαν πρὸς αὐτὸ καθιερώθησαν ὅμοια λαϊκὰ ἐπίσης πανηγύρια εἰς Αἰτωλικὸν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἁγίας Ἀγάθης τὴν 23ην Αὐγούστου¹, εἰς Νεοχώριον τὴν ἡμέραν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (26 Ἰουλίου)² καὶ εἰς Γουριανὴν κατὰ τὸ Πάσχα³.

RÉSUMÉ

La fête populaire au couvent de St. Syméon, près de Messolongui, pendant la Pentecôte

par Georges N. Aicaterinides

L'auteur examine la fête populaire au couvent de St. Syméon qui est célébrée à la Pentecôte, durant trois jours.

Le principal caractéristique de cette fête est constitué par des hommes armés «les armatomenoi», qui sont vêtus avec les costumes traditionnels des guerriers de cette région, qui combattaient les turcs avant l'insurrection de 1821 (photo no 1).

Le matin du Dimanche de la Pentecôte, ces «armatomenoi» forment des groupes (photo no 2 et 3) et dans l'après midi, dans cet ordre, suivis et par d' autres participants, dont certains sont à cheval (photo no 4) vont accompagnés par des instruments populaires (des zournas et des petits dawls) au couvent de St. Syméon, qui se trouve à six kilomètres environs, au nord de la ville de Messolongui, aux pieds de la montagne Zyghos (photo no 5).

Au couvent, après la bénédiction et les prières, les participants, avec en tête les «armatomenoi», s'adonnent à un festin avec des danses et des

¹ Βλ. Ν. Σπυροπούλου, Τὸ πανηγύρι τῆς Ἁγίας Ἀγάθης. Ἀρχεῖα Ἐταιρείας Αἰτ/κῶν Σπουδῶν, τόμ. Α' (1958), σ. 208-218.

² Βλ. Ἀπ. Σπυροπούλου ἐν Αἰτωλοακαρνανικῇ καὶ Εὐρυτανικῇ Ἐγκυκλ., τόμ. Α', ἐν λ. Ἀγ. Παρασκευῆς πανηγύρι.

³ Κατὰ προφορικὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ φιλολόγου κ. Κ. Κώνστα ἡ πανήγυρις καθιερώθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς του Σπυρίδωνος, ὁ ὁποῖος πολλάκις εἶχε μετᾶσχει εἰς τὴν πανήγυριν τῆς Ἁγίας Ἀγάθης, ἐτελεῖτο δὲ κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1920-1930, ἀπὸ τοῦ ἀπογεύματος τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα ἕως τῆς Τρίτης τῆς Διακαινησίμου μὲ μετᾶσιν ἀρματομένων πανηγυριστῶν εἰς τὴν παρακειμένην εἰς Γουριανὴν μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν.

chansons populaires et cela jusqu'à l'après midi du Lundi, après quoi tout le monde rentre à Messolongui, où la fête continue.

Ces festivités se terminent l'après midi du Mardi à la petite île avoisinante de Klissova, où se rendent tous. Là on commémore ceux qui sont morts en défendant l'île contre les turcs au mois de mars 1826.

Sous cette forme urbaine actuelle, ces festivités continuent une ancienne tradition qui provienne du temps de la domination turque avant la guerre de l'Indépendance en 1821.

Alors, le jour de la Pentecôte les «Kléphtes» de la région du mont «Zyghos» se réunissaient au couvent de St. Syméon, qui leur servait de refuge et après avoir entendu la messe festoyaient avec des danses et des chants.

Après la libération en 1830 cette tradition a continué à être célébrée sous sa nouvelle forme, en y incorporant et des faits historiques qui ont eu lieu durant le second siège de Messolongui par les turcs et notamment l'exode de la garde de la ville la nuit du 10 à 11 avril 1826. Comme point de rencontre, entre les défenseurs de Messolongui et les soldats grecs qui venaient de dehors à leur secours, on avait fixé et le couvent en question de St. Syméon.

